

CERCETAREA BIBLIOTECII SUB ASPECT EVOLUTIV: ASPECT TEORETICO-METODOLOGIC

Autor: Natalia ZAVTUR

Biblioteca Tehnico-științifică UTM

Abstract: Este descris cadrul teoretico-metodologic al unui studiu științific privind evoluția BTȘ a UTM pe parcursul a 50 de ani. Sunt reflectate aspectele: motivația cercetării, caracteristica tipologică a studiului, utilizarea surselor de dovezi, logica sistematizării și dezvăluirii materiei de cunoștințe, învățămintele și posibilele efecte ale studiului.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Tehnico-științifică, Universitatea Tehnică din Moldova, 50 ani, studiu, metodologie, colectare date, periodizare, linii de subiect, rezultate

Studiile dedicate evoluției bibliotecilor nu se regăsesc în abundență în știința biblioteconomică de azi. Poate că acest fapt este o consecință a nevoii detașării de unele experiențe nefaste ale trecutului, dar poate că cercetătorii, în mod firesc, sunt captivați de problemele actuale și cele de viitor sub presiunea schimbărilor și a incertitudinii. Totuși, se crede, există spațiu și pentru istorie, or motivele menționate nu că ar fi o piedică, ci dimpotrivă ar trebui să incite interesul pentru cercetările retrospective.

În prezenta comunicare este expus cadrul teoretico-metodologic, bazat pe propria experiență, al unui studiu istoric, în sprijinul investigațiilor de acest gen, în speranța că învățămintele pe care le-am tras din practică ar putea fi utile și altora.

Studiul la care se face referire (acesta fiind publicat) vizează dezvoltarea Bibliotecii Tehnico-științifice a Universității Tehnice din Moldova (BTȘ a UTM) pe parcursul a 50 de ani de existență.¹ Motivul realizării investigației a fost, evident, marcarea jubileului, ceea ce era de neconceput fără prezentarea bibliotecii în toată amploarea sa. Acesta a fost însă un imbold la suprafață, *cercetarea parcursului evolutiv al bibliotecii având importanță* și din alte considerente, și, anume:

- va permite perceperea integră a bibliotecii ca rezultat al acumulărilor în procesul dezvoltării;
- va caracteriza biblioteca ca un organism viu, receptiv la schimbările contextului în timp;
- va sugera viziuni de viitor în baza stabilirii tendințelor de dezvoltare;
- va contribui la formarea culturii organizaționale vizavi de valorile și tradițiile cristalizate de-a lungul anilor;
- va asista la promovarea imaginii bibliotecii;
- va prezenta interes pe plan narativ, istoria fiind „povestirea evenimentelor și faptelor adevărate”;
- va permite evitarea erorilor și integrarea realizărilor pozitive din trecut în experiența actuală.

Efectiv, cele enumerate ar motiva, în general, cercetarea istoriei bibliotecilor.

Sunt semnificative *trăsăturile tipologice* ale studiului realizat. Astfel, este vorba despre un studiu monografic, fiind cercetată în exclusivitate activitatea BTȘ pe parcursul dezvoltării sale. În același timp, este un studiu istoric, respectându-se cronologia. În funcție de logica prelucrării datelor și exprimării ideilor este un studiu analitico-sintetic, bazat pe examinarea plenară și în detalii a activității bibliotecii. Ca stil de prezentare, este un studiu descriptiv. Nu se pretinde calificativul de studiu istoric clasic, deoarece factorii de context au fost analizați la scară minimă, motivul fiind termenii restrânși ai cercetării; în plus linia evoluției a fost trasată până în ziua de azi.

De menționat, din punct de vedere al atingerii obiectivelor, alegerea tipului studiului este sensibil importantă.

În ce privește *sursele de colectare a datelor*, s-a dat preferință documentației instituționale, localizate în diferite părți: Arhiva Națională, arhiva BTȘ a UTM, arhiva Bibliotecii Centrale a Universității de Stat din Moldova. În acest sens s-a lucrat cu rapoartele și planurile anuale ale BTȘ, rapoartele serviciilor și filialelor bibliotecii, copiile notelor informative și demersurilor către instanțele superioare, schemele de încadrare ale personalului etc. De asemenea, a fost consultată documentația de bază a Administrației UTM: rapoartele anuale ale Rectorului, procesele verbale ale Consiliului Științific, ordinele Rectorului pentru activitatea de bază,

dosarele personale ale directorilor bibliotecii ș.a. O altă sursă de informare a vizat publicațiile despre BTȘ și despre UTM, inclusiv materialele ziarului universitar „Inginerul” (anterior), „Mesager universitar” (actualmente). În așa mod, de exemplu, au fost: cunoscute rezultatele unor sondaje efectuate de bibliotecă, descoperite unele metode de lucru puțin cunoscute, cum ar fi conferința cu cititorii prin corespondență, apreciate reflecțiile teoretice ale lucrătorilor bibliotecii. S-a apelat și la așa o sursă de dovezi ca informația oferită de martorii oculari, dat fiind faptului că mulți dintre angajații de azi ai bibliotecii au lucrat aici ani în șir, chiar și din momentul înființării bibliotecii (o persoană). Datorită opiniei martorilor, de exemplu, a fost posibilă elucidarea chestiunilor privind utilizarea schemelor de clasificare a documentelor de bibliotecă, metodologia normării muncii, locul de amplasare a spațiilor bibliotecii în diferiți ani; au fost concretizate nume de persoane, revocate unele fapte. Desigur, sursa dată a fost utilizată cu precauție, deoarece uitarea este o calitate firească a oamenilor, iar multe întâmplări, în general, sunt trăite spontan fără a fi memorizate.

În procesul de colectare a datelor, s-au iscat diverse dificultăți legate, mai ales, de documentația bibliotecii. Astfel, s-au înregistrat: lipsa rapoartelor bibliotecii pe anumiți ani, ne-coinciderea datelor statistice pe aceeași perioadă în diferite surse, abordarea neuniformă a evidenței statistice de la an la an, redactarea proastă a textelor (abrevieri nedescifrate, nume de persoane incomplete, ignorarea cronologiei etc.). Ca urmare, nu a fost posibilă prezentarea exhaustivă a statisticii bibliotecii, faptele neclare au fost omise, iar unele erori, cum ar fi titlurile, funcțiile persoanelor, așa și au fost transpuse în studiu.

Din perspectiva cercetării științifice, dar și a deontologiei profesionale, pot fi trase unele învățăminte privind gestiunea documentației: a/înregistrarea cu exactitate a faptelor și evenimentelor, b/asigurarea evidenței uniforme a activității bibliotecii pe pozițiile principale, de la an la an, c/respectarea principiului continuității în elaborarea rapoartelor anuale, d/mănuirea și păstrarea cu acuratețe a documentelor.

Un instrument metodologic important al realizării studiului a fost *periodizarea*. Aceasta a permis, în primul rând, urmărirea caracterului evoluției vizavi de sporirea cantitativă, îmbunătățirea calității, dobândirea noului. În al doilea rând, au fost puși în evidență factorii determinanți ai dezvoltării bibliotecii. Astfel, s-a stabilit că perioada de constituire și afirmare a bibliotecii a fost de durată scurtă, deoarece s- a beneficiat de experiența și ajutorul altor biblioteci, precum și de suportul Institutului Politehnic, care la rândul său a mobilizat toate forțele pentru a se alinia instituțiilor de învățământ superior din Republică. Următoarea perioadă a marcat aderarea bibliotecii la sistemul de informare tehnico-științifică ca răspuns la accelerarea progresului tehnico-științific, dar și aprofundarea funcției ideologice a bibliotecii în contextul intensificării propagandei comuniste în fosta URSS. Ultima perioadă a corespuns schimbărilor radicale politice, economice și sociale din Republică, biblioteca pășind pe calea reformei bibliotecare și a modernizării.

Un alt procedeu metodologic în exercitarea studiului a fost *trasarea liniilor de subiect* pe întreg cadrul cercetării. Dacă periodizarea a punctat diferența în evoluția bibliotecii de la o perioadă la alta, liniile de subiect au ținut să mențină aspectul integrativ, să prezinte biblioteca ca organism unic, în continuă dezvoltare. Subiectele evidențiate au venit în concordanță cu principalele aspecte ale activității bibliotecii: asigurarea documentară, catalogarea și clasificarea, asistența informațională, deservirea utilizatorilor, activitatea metodologică și de cercetare, managementul bibliotecii. În ansamblu, în interiorul perioadelor a fost asigurată consecutivitatea examinării subiectelor, cu excepția unor cazuri aparte, când s-a insistat să fie puse în evidență prioritățile.

Interpretarea datelor și informațiilor a fost efectuată în baza unei *scheme prestabilite*, respectiv: cronologie, fapte, actori, impact. S-a pretins, mai ales, personalizarea faptelor, deși în documentația bibliotecii acest element este puțin reliefat. Desigur, istoria o fac oamenii, dar implicația este diferită, or realizările poartă amprenta autorilor lor. Acest lucru este important din punct de vedere al evaluării și motivării personalului în muncă.

De asemenea, s-a urmărit elucidarea impactului realizării obiectivelor și activităților bibliotecii. Însă, s-a constatat că și în această privință documentația bibliotecii oferă referințe modeste. Lipsa datelor despre impact diminuează imaginea bibliotecii, inhibă perspectiva dezvoltării. Probabil, informațiile, rapoartele privind activitatea bibliotecii trebuie să indice elementele nominalizate nu doar în sprijinul cercetărilor istorice, dar și al corectitudinii prezentării bibliotecii.

În viziunea cercetătorului *studiul a fost captivant*. S-au identificat fapte și evenimente necunoscute sau puțin cunoscute, dar cu semnificație deosebită. De exemplu, a impresionat faptul atribuirii bibliotecii funcției de centru metodic abia la doi ani după înființarea ei. Ca atare, o bibliotecă poate exercita acest rol doar având o experiență bogată de activitate. Totuși, acest lucru a fost posibil grație calității personalului – prezenței unui număr mare de angajați cu studii de specialitate și experiență solidă în muncă. A frapat și modul de abordare a structurii bibliotecii. Chiar de la bun început a fost pusă temelia structurii de rețea, luând în considerare specificitatea domeniilor de studiu și dispersarea teritorială a spațiilor instituției de învățământ. Aceasta a fost o practică unică, care s-a justificat de-a lungul timpului. Mult interes a trezit abordarea subiectelor bibliotecii

la ședințele Consiliului Științific al Institutului, vizavi de orizontul larg al problematicii tratate, atitudinea prudentă față de bibliotecă, caracterul concret al deciziilor, la fel și activitatea cooperantă a bibliotecii cu catedrele și profesorii, în parte, privind achiziția manualelor și lucrul cultural-educativ.

Importanța studiului rezidă în rezultatele obținute. Astfel, pot fi punctate:

- crearea cadrului de cunoaștere și de referință privind dezvoltarea bibliotecii în timp și spațiu;
- asigurarea conservării memoriei bibliotecii;
- exprimarea recunoștinței celor care au constituit biblioteca și au contribuit la dezvoltarea ei;
- completarea prin detalii biblioteconomice a istoriei UTM;
- provocarea cercetării în continuare a istoriei bibliotecii vizavi de inevitabilitatea elementului subiectiv al prezentului studiu.

În final, adăugăm că explicațiile privind metodologia studiului sunt o completare a acestuia, dezvoltând laboratorul muncii cercetătorului și asumarea responsabilității pentru obiectivele preconizate, modul lor de realizare și rezultatele scontate.

Notă:

¹ ZAVTUR, Natalia. Biblioteca Tehnico-științifică a UTM: Parcurs evolutiv – 50 de ani: (sinteză documentară). Chișinău: Tehnica-UTM, 2014. 206 p. ISBN 978-9975-45-338-7.